

УДК 332.012

С. М. Судомир,

к. е. н., ВПНУБІПУ "Бережанський агротехнічний інститут"

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ" В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

В статті розглядаються теоретико — методологічні підходи визначення конкурентоздатності в економічній літературі та обґрунтовано авторське бачення сутності названого поняття.

In the article teoretiko is examined are methodological approaches of determination of competitiveness in economic literature and grounded author vision of essence of the adopted concept.

Ключові слова: конкурентоздатність, динамічний розвиток, ринкові умови, зовнішнє та внутрішнє середовище, підприємство.

Keywords: competitiveness, dynamic development, market conditions, external and internal environment, enterprise.

ВСТУП

Основною ознакою ринкової економіки, до якої перейшла наша держава, є конкурентна боротьба, суперництво підприємців за одержання максимальних прибутків. В умовах виникнення і дії конкуренції в агропромисловому виробництві важливого значення набуває досягнення балансу між постачальниками і споживачами сільськогосподарської продукції. Конкурентоздатність характеризує ступінь розвитку суспільства. Чим вища конкурентоздатність, тим вищий життєвий рівень у цій країні.

Україна, як і країни пострадянського простору, посідає останні місця за рівнем конкурентоздатності продукції та послуг. В умовах переходу до ринку актуальність питань, пов'язаних із забезпеченням конкурентоздатності продукції, не тільки зросла, але й вимагає шляхів їх розв'язання. Тому поняття "конкурентоздатність" потрібно розглядати як економічну категорію і як загальний системноутворювальний критерій оцінки потенціалу підприємств. Його не потрібно зводити до наявності лише внутрішніх факторів, які дадуть змогу завоювати ринок, як стверджують окремі автори, а розширити розкриття цього поняття.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У зарубіжній літературі питання забезпечення конкурентоздатності висвітлені в працях

Д. Баркана, Ф. Букереля, В. Вінтера, Г. Вютріха, М. Гальвановського, А. Дайона, В. Жуковської, М. Портера, Ю. Савінова, І. Спірідонова, Ю. Юданова, Д. Фатхутдінова.

Сьогодні питання конкурентоздатності є досить актуальним і широко висвітлене, у вітчизняних працях О.Д. Гудзинського, О. Білоруса, Є. Бойка, М. Козоріз, Є. Кузьміна, Є. Панченка, О. Тимоніна.

Однак, прослідкувавши в економічній літературі визначення даного терміна, виникає необхідність його уточнення із-за неоднозначності їх трактування, а відповідно і формування критеріїв оцінки та методів дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Уточнення сутності конкурентоздатності через розгляд цього поняття як економічної категорії і як загального системноутворювального критерію оцінки потенціалу підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В економічній літературі зустрічаються неоднозначні трактування терміна "конкурентоздатність". Так, О.В. Дейнега спираючись на лінгвістичний аналіз цього терміна, дає таке визначення: конкурентоздатність — це здатність певного об'єкта (товару, підприємства, регіону, країни) витримувати конкуренцію порівняно із аналогічними об'єктами на ринку [2, с. 62]. Таким чином, конкурентоздатність він розгля-

дає як категорією, яку більшою мірою слід застосовувати до об'єктів, які вже діють на ринку [2, с. 62].

За тлумачним словником С. І. Ожегова та Н.Ю. Шведової, в російській мові слово "способность" означає уміння, а також можливість виконувати які-небудь дії, а "способный" — той, що володіє здатністю до чого-небудь та такий, що може що-небудь зробити [3].

Майкл Портер розглядає конкурентоздатність як властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні із наявними на ньому товарами, послугами або конкуруючими суб'єктами ринкових відносин. Оцінка цієї властивості дозволяє виділити високу, середню та низьку конкурентоздатність [4, с. 588].

Американські економісти Грейсон Дж. мол. та О'Делл дають таке визначення конкурентоздатності — це здатність виробляти товари та послуги, які реалізуються на міжнародних ринках при одночасному підтриманні або підвищенні життєвих стандартів працівників рівних або більш високих, аніж у конкурентів [5, с. 70].

"Конкурентоздатність — це результат впливу сукупності факторів конкурентного механізму, що виражається через ступінь необхідності та економічної ефективності продукції, що виготовляється, або будь-якого суб'єкта господарювання (підприємства, галузі або економічної системи в цілому), що виробляє блага" — стверджує Мігранян А.А. [6].

Фатхутдінов Р.А. під терміном "конкурентоздатність" розуміє здатність об'єкта, що розглядається, конкурувати (управляти своїми конкурентними перевагами, вступати в суперництво) з аналогічними об'єктами на даному ринку в даний час [7, с. 512].

Дьяченко А.В. дає таке визначення: конкурентоздатність — "монопольне" володіння комплексом ресурсів, необхідних для виробництва найбільш прибуткових товарів і послуг, комплексом ресурсів, недоступних іншим у період, поки вони не стали загальнодоступними. "Ціль та результат конкурентоздатності полягає в здатності розширити ринкову частку своїх продуктів виробництва на ринку за рахунок витіснення конкурентів" [5, с. 69].

На основі узагальнених точок зору науковців щодо визначення поняття "конкурентоздатність" нами обґрунтовано авторське бачення названого поняття. Під конкурентоздатністю ми розуміємо сформований потенціал соціально-економічних систем, адекватний місії і обраним стратегіям, які можуть забезпечити високий конкурентний статус організаційних

формувань, їх стійкість та динамізм розвитку. Конкурентоздатність — це потенціал сформованих конкурентних переваг, які можуть бути реалізовані в процесі діяльності. Вони охоплюють як внутрішні, так і зовнішні фактори. Внутрішні — техніко-технологічні, організаційні, економічні, управлінські, інформаційні, соціально-психологічні, організаційної взаємодії. Зовнішні — окреслені стратегічні зони господарювання, налагоджена система господарських зв'язків, визначені сегменти ринку, сформований імідж, солідність фірми, банківська довіра, інвестиційна привабливість.

Конкурентоздатність — це статична категорія, яка оцінюється на певний період часу.

Література:

1. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко // (теоретико-методологічний аспект): монографія. — К.: ІПК ДСЗУ, 2010. — 212 с.

2. Дейнега О.В. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоздатності підприємств [Електронний ресурс] / О.В. Дейнега // Наукові праці Вінницького національного технічного університету. Електронне наукове фахове видання. Відділ Логістика. — 2008. — С. 61—68.

3. Толковый словарь русского языка / [под ред. С.И. Ожегова и Н.Ю. Шведовой].

4. Портер Майкл Э. Конкуренция / Портер Майкл Э: пер. с англ. — М.: Издательский дом "Вильямс", 2005. — 608 с.

5. Дьяченко А.В. Основания теории трансформационной экономики / А.В. Дьяченко: учебное пособие. — Волгоград: Издательство ВолГУ, 2001. — 120 с.

6. Мигранян А.А. Конкурентоспособность и структурная перестройка экономической системы государства в условиях трансформации экономики [Електронний ресурс] / А.А. Мигранян // Управление общественными и экономическими системами: материалы международного семинара "Проблемы и перспективы развития налоговых и бюджетных систем стран Европы и России". — Орел: Орловский государственный технический университет.

7. Фатхутдінов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Р.А. Фатхутдінов: учебник. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Издво Эксмо, 2005. — 544 с.

8. Портер М. Международная конкуренция [Електронний ресурс] / М. Портер. — М.: Международный отношения, 1993.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2010 р.